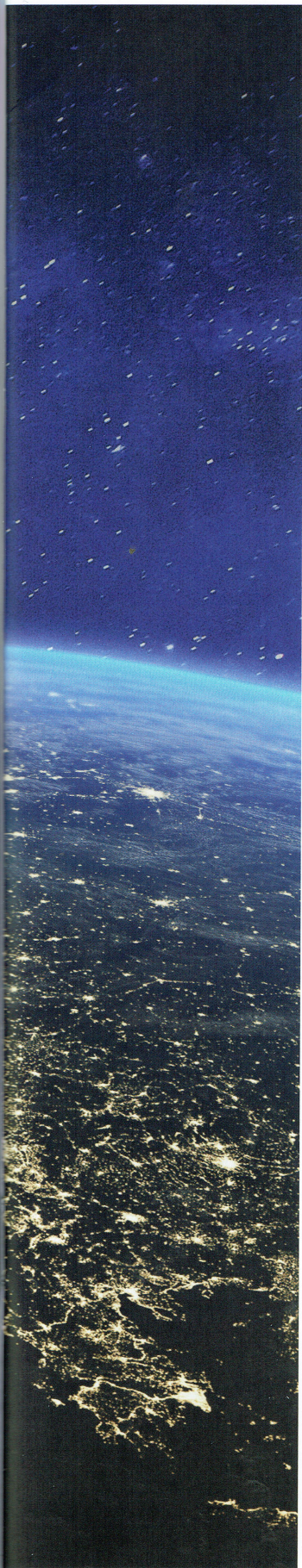

Stroomstress in België

In België doet zich een unieke situatie voor: deze winter is stroom zo schaars dat nationale netbeheerder Elia liet weten dat de leveringszekerheid niet altijd gegarandeerd is. Wat is er aan de hand bij onze zuiderburen en wat merkt Nederland ervan?

ONDERWERP

Stroomschaarste in België

ONDERLIGGENDE VRAAG

Hoe beïnvloeden nationale energiemarkten elkaar?

MEER WETEN

Op www.vrte.be is een zéér informatief 'stroomdossier' te vinden

'Als de winter écht toeslaat, moeten ook de Fransen zo zoek naar extra stroom uit het buitenland'

TEKST Ron Elkerbout & Marieke Enter

In september werd duidelijk dat België een spannende winter tegemoet gaat, toen een combinatie van geplande én ongeplande werkzaamheden aan kerncentrales ervoor zorgden dat het land ineens 3000 megawatt (MW) aan nucleaire capaciteit minder had – ofwel 25 procent van de totale geïnstalleerde beheersbare capaciteit in België. “Het water staat ons aan de lippen”, aldus het Federale Planbureau. Die alarmerende toon sprak ook uit het persbericht dat netbeheerder Elia eind september uitbracht. De belangrijkste boodschap: zonder bijkomende capaciteit van 1600 tot 1700 MW kan Elia niet garanderen dat de bevoorradingszekerheid op elk moment verzekerd is. “Zelfs wanneer de Belgische én internationale markt alle beschikbare capaciteit aanleveren, valt activering van het afschakelplan niet uit te sluiten”, aldus dat persbericht.

ENERGIENET-APP

Dat afschakelplan houdt in dat dorpen of wijken beurtelings drie uur worden afgeschakeld van de stroomvoorziening als er landelijk onvoldoende elektriciteit beschikbaar is. Die afschakeling zou ook 134 Nederlandse adressen raken, omdat zij stroom krijgen via Belgische verdeelstations. Hoe serieus België rekening houdt met de afschakeloptie blijkt wel uit het feit dat Elia een speciale app ontwikkelde om de vooruitzichten voor het Belgische elektriciteitsnet voor de komende zeven dagen weer te geven: Elia4cast. Het is een soort Buienradar voor stroomstoringen, die met kleurcodes werkt: bij groen is alles normaal, bij oranje is er een risico op stroomtekort, bij rood is er een risico op afschakeling en zwart duidt op aangekondigde afschakelingen.

REALITEIT ALS EEN FILMSCENARIO

Naar Nederlandse begrippen is zo iets vrij onvoorstelbaar, maar dat geldt voor wel meer dingen die deze winter realiteit zijn in België. Zoals het idee om een

power-ship in te huren, een drijvende gascentrale die normaliter wordt ingezet om rampgebieden en ontwikkelingslanden tijdelijk van stroom te voorzien. In de westerse wereld worden ze alleen ingezet in New York, om *the city that never sleeps* tijdens piekmomenten aan stroom te helpen. Dagblad De Tijd zag het wel zitten: “Zie ginds komt de stroomboot”, kopte de krant grappend. Toch kwam die ‘stroomboot’ er niet. Beschikbare *power-ships* zijn schaars – wereldwijd zijn maar tachtig van dit soort schepen en vaak zijn ze al ‘bezet’ – en het zou te lang duren om er eentje naar Belgische wateren te halen. Wat wél werkelijkheid werd, is het idee van kerncentrale-exploitant Engie Electrabel om negen oude Pratt & Whitney vliegtuigmotoren in gereedheid te brengen om bij piekbelasting van het net 150 MW extra capaciteit te kunnen leveren. Het lijkt een idee dat rechtstreeks uit een filmscenario komt, om straalmotoren uit Boeing 707's uit de jaren 50 in te zetten om een dreigende *blackout* te voorkomen. Maar in België is het geen fictie.

BURENHULP

Het goede nieuws is dat het er tot nu toe op lijkt dat België voldoende stroom bij elkaar heeft weten te schrapen. Binnenlandse stroomproducenten verzinnen inventieve noodoplossingen om nog wat extra megawatts uit hun installaties te persen. Ook springen stroomproducenten uit de buurlanden in voldoende mate bij. Die ‘burenhulp’ is mogelijk dankzij de verregeande koppelingen van de nationale elektriciteitsbeurzen in Centraal- en West-Europa, plus de efficiënte inrichting en toewijzing van de beschikbare transportcapaciteit tussen de landen (zie kader p 14). Daardoor kan elektriciteit in Centraal- en West-Europa makkelijk grensoverschrijdend worden verhandeld en uitgewisseld. Mede daardoor houdt het Belgische energienet tot nu toe heldhaftig stand en bleek afschakelen nog niet nodig. Op basis van de ervaringen tot nu toe denkt TenneT, de Nederlandse

‘Het lijkt een idee dat rechtstreeks uit een filmscenario komt. Maar in België is het geen fictie’

evenknie van Elia, desgevraagd dat België ook de rest van de winter doorkomt zonder te hoeven afschakelen, tenzij het langdurig extreem koud wordt.

INVLOED OP STROOMPRIJZEN

Een interessante vraag is natuurlijk wat de Belgische stroomschaarste betekent voor de stroomprijzen. De elektriciteitsbeurzen van Nederland, België en Frankrijk zijn sinds 2006 aan elkaar gekoppeld. Duitsland en Luxemburg sloten zich in 2007 aan en inmiddels zijn ook de Scandinavische landen, het Verenigd Koninkrijk en Zuidwest-Europa gekoppeld. Onder normale omstandigheden houdt deze koppeling de prijsverschillen tussen nationale energiemarkten binnen de perken. Maar nu zorgt de koppeling ervoor dat de gebrekkige productiecapaciteit van België ook de stroomprijzen in de buurlanden opdrijft. In november noteerden de beurzen de hoogste handelsprijzen sinds twee jaar. In België liepen ze in de piekuren tussen 17.00 en 19.00 uur op naar 300 tot wel 500 euro per MWh. In Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk bleven ze lager, maar wel aanzienlijk hoger dan onder normale omstandigheden.

VREES VOOR STRENGE WINTER

Mede door import van stroom uit de buurlanden blijft het licht in België tot nu toe branden. Toch baart die import de Belgen ook zorgen. Ze vrezen het scenario dat de winter 2018/2019 een extreem strenge wordt. Niet alleen omdat het Belgische stroomverbruik dan flink toeneemt, maar met name vanwege de Franse stroomconsumptie. Anders dan Nederland heeft Frankrijk een vrijwel volledige elektrische warmtevoorziening. De Belgische omroep VRT becijferde dat Frankrijk per graad temperatuurverlies ruim 2200 MW extra stroom nodig heeft – megawatts die het land dan niet ‘over’ heeft om naar België te exporteren. En als de winter écht toeslaat, verbruiken de Fransen tot wel drie keer meer elektriciteit. “Die extra capaciteit heeft Frankrijk niet. Op dat moment moeten de

OVER INTERCONNECTIES EN LOOP FLOWS

België's hoogspanningsverbindingen met het buitenland, de zogenoemde interconnecties, hebben in totaal een capaciteit van 11.700 MW (Nederland: 13.7700 MW*). Daarvan is 5500 MW beschikbaar voor de markt (Nederland: 6000 MW*). Ruim voldoende om het licht in België brandend te houden, zou je denken. Alleen loopt niet alleen stroom van en voor België via deze verbindingen. Zo kiest stroom uit de windparken in Noord-Duitsland wel eens de ‘België-route’ als het aan Frankrijk verkocht wordt of als het Duitse binnenlandse net te vol zit om in Zuid-Duitsland te komen. Elektronen trekken zich van landsgrenzen niets aan en kiezen de route met de minste weerstand. Die Duitse transit of loop flows kunnen tot wel 2000 MW bedragen. Dat kan voor problemen zorgen met de benodigde capaciteit voor stroomimport. Reken maar na: België vestigde op 25 september jl. een nieuw record met maar liefst 4941 MW aan geïmporteerde stroom. Daarom hebben de Duitse en Belgische ministers van Energie afgesproken dat Duitsland deze winter desnoods windparken en kolencentrales afschakelt, om te voorkomen dat Duitse loop flows de Belgische leveringszekerheid verstoren.

Fransen zelf op zoek naar extra stroom uit het buitenland en stoppen hun leveringen aan ons. Als het echt fout loopt, trekken ze zelfs de schaarse stroom weg uit België. En dat scenario kunnen we komende winter missen als kiespijn”, aldus de VRT.

PLAFOND NOG NIET IN ZICHT

Dat rampscenario lijkt nog ver weg. Hoewel de energieprijzen nu wel hoger zijn dan normaal, laten ze tegelijkertijd zien dat de stroommarkten nog altijd voldoende aanbod hebben om België van afschakelen te behoeden. De maximumprijs in de marktkoppeling van Centraal en West-Europese landen ligt op 3000 euro per MWh. Pas als die prijs genoteerd wordt, betekent het dat de productie- en transportcapaciteit in de markt geen extra ruimte meer beschikbaar heeft. Zo ver is het dus nog lang niet. En zelfs als het zo ver zou komen, zijn nog andere vangnetten beschikbaar. Elk land, ook België, heeft circa 1000 MW regel- en noodvermogen beschikbaar dat ingezet kan worden in geval van tekorten en/of noodsituaties. In eigen land, maar ook om een buurland tijdelijk uit de brand te helpen.

NIET ‘OP ZWART’

Ook al is de stroomstress hoog, het lijkt erop dat België komende winter niet de nooddraaiboeken hoeft te activeren om te voorkomen dat het land ‘op zwart’ gaat. Dat is jammer voor wie weleens had willen meemaken hoe alle verlichting langs de snelwegen wordt gedoofd, wat er gebeurt als fabrieken hun productie moeten terugschroeven en hoe consumenten reageren op het dingende verzoek om per kamer hooguit één lamp te laten branden en eenpansmaaltijden te bereiden. Maar de Belgen zullen er niet rouwig om zijn. Zij zien vooral reikhalzend uit naar het voorjaar, als winter én het onderhoud aan de kerncentrales weer achter de rug is.

* Dat is inclusief de 700 MW van de COBRA-kabel tussen Eemshaven en Endrup (Denemarken), die in 2019 in gebruik wordt genomen.